

- satt för det eller att det av andra skäl är en olämplig form. Jmf Tännsjö 1979 s 33
- ³¹ Lewin 1977 s 40
- ³² Lewin 1977 s 46
- ³³ Lewin s 177 ff. Detta kan givetvis ifrågasättas se t ex Tännsjö 1978 s 34
- ³⁴ Boström 1988 s 228
- ³⁵ Att här kritiskt granska varje variabel skulle föra resonemanget alltför långt. Notabelt är att en medlem som anser att kollektivanslutning är en riktig form för medlemskap i ett politiskt parti, bidrar med en minuspoäng, en styrelseledamot med två. En avdelning där samtliga undersöka medlemmar och styrelseledamöter är för kollektivanslutning anses därför, i Lewins ögon, fungera mycket dåligt. En avdelning där samtliga medlemmar är för, men där samtliga styrelseledamöter är mot kollektivanslutning, anses i detta fall fungera väsentligen mycket bättre
- ³⁶ Vid analysen har några av variablerna dikotomiseras så att analysen på bästa möjliga sätt följer Lewins indelningar. Om metodiska överväganden i samband med faktoranalysen se not 27 och 28
- ³⁷ I den sammanslagna variabeln opinionsbildning ingår såväl medlemmars som avdelningsstyrelseledamöters och sektionstyrelseledamöters attityder. Här analyseras endast avdelningsstyrelseledamöterna. Jag anser det överflödigt att även pröva den teoretiska dimensionskonstruktionen för ledamöter i sektionstyrelser
- ³⁸ Michelletti (1984) talar om att "förankra beslut"
- ³⁹ Se t ex Heckscher 1951 s 266 och 268
- ⁴⁰ Se t ex Crouch 1983 s 455. Micheletti 1985 analyserar TCO med utgångspunkt från korporatism- och pluralismdiskussionen
- ⁴¹ Lewin 1977 s 51
- ⁴² Lewin 1977 s 170
- ⁴³ Både den positiva hållningen till missnöje och måttet på förekomsten av vilda strejker kan givetvis ifrågasättas. Se t ex Tännsjö 1978 s 29 och Schwerin 1981 s 542
- ⁴⁴ Lewin 1977 s 147
- ⁴⁵ Denna fråga ingår av det skälet inte i det index som konstrueras nedan
- ⁴⁶ De variabler som i respektive tabeller markerats därför att de laddar högt på mer än en faktor, har inte tagits med i indexkonstruktionerna
- ⁴⁷ Observera att kommunisterna är överrepresenterade i urvalet.

Referenser

- Blomberg, Göran, 1986; *Deltagandets dimensionalitet* (Uppsala: Statsvetenskapliga institutionen: stencil)
- Boström, Bengt-Ove, 1988; *Samtal om Demokrati* (Lund: Doxa)
- Crouch, Colin, 1983; Pluralism and the New Corporatism: A Rejoinder i *Political Studies* XXXI s 452-460

- Heckscher, Gunnar, 1951; *Staten och organisationerna*. Andra reviderade upplagan (Stockholm: Kooperativa förbundet)
- Kim, Jae-On & Mueller, Charles, 1978; *Factor Analysis Statistical Methods and Practical Issues* (London: Sage Publications)
- Kirkpatrick, Samuel A, 1974; *Quantitative Analysis of Political data* (Merril)
- Kodbok till fackföreningsundersökningen. Skrifter utgivna av Statsvetenskapliga föreningen i Uppsala nr 74
- Lewin, Leif, 1970; *Folket och Eliterna* (Stockholm: Almqvist & Wiksell)
- Lewin, Leif, 1977; *Vem styr facket?* (Stockholm: Rabén & Sjögren)
- Micheletti, Michele, 1985; *Organizing interest and organized protest* Stockholm Studies in politics nr 29 (Stockholm: Statsvetenskapliga institutionen)
- Mokken, R J 1971; *A theory and procedure of scale analysis* (Paris: Mouton)
- Schwerin, Don, 1981; *Governing trade Unions in Sweden*. Recension i *The American Political Science Review* Vol 75 s 541-543
- Strömberg, Lars, 1974; *Väljare och valda*. Avhandlingsserien nr 32 (Göteborg: stencil)
- Svärd, Sven-Erik, 1982; *Icke-beslut - Maktens andra ansikte* (Stockholm: Norstedts)
- Tännsjö, Torbjörn, 1979; Leif Lewins mätningar av svensk fackföreningsdemokrati i *Statsvetenskaplig Tidskrift* nr 1 s 27-36
- Westerståhl, Jörgen, 1970; *Ett forskningsprogram* (Stockholm: Almqvist & Wiksell)

Genmåle

PerOla Öberg har genomfört ytterligare analyser av det material som samlades in 1974 i samband med undersökningen av den svenska fackföreningsrörelsens interna demokrati. Avsikten har bl a varit att undersöka om sammanslagningen av variablerna har skett på ett sådant sätt att de ger ett endimensionellt mått. Härvid används en av Mokken anvisad metod samt faktoranalys. Båda metoderna visar att de sammanslagna variablerna inte är endimensionella.

Vi påstås därmed "ha kringgått grundläggande regler för konstruktion av index" eller som Öberg också uttrycker sig: "Den metod som Mokken anvisat, ger en utmärkt möjlighet att kontrollera om Lewins sammanslagningar är lyckade eller ej".

När man analyserar ett material kan man antingen göra detta genom att pröva hypoteser som uppställts oberoende av undersökningsmaterialet eller genom att söka efter en modell genom att studera insamlade data. Den första metoden är den klassiska medan den senare metoden, ofta kallad explorativ dataanalys, började till-

lämpas först på femtiotalet. Den amerikanske statistikern John W Tukey kan nämnas bland teoretikerna inom detta område. Vårt arbete *The Swedish Electorate 1887-1967* är ett typexempel på detta slags undersökningar. Här reduceras verkligheten till ett antal ortogonala faktorer på samma sätt som Öberg beskriver den i Tabell 3-5 samt 7 i sin analys.

Den explorativa analysen tillgrips om man saknar en teoretisk modell eller tycker att den teoretiska modellen förefaller orimlig. I tidigare politiska analyser utnyttjade man oftast en enda dimension, nämligen höger-vänsterorienteringen. I undersökningen om valmanskåren visade det sig att ytterligare dimensioner krävdes för att beskriva skillnaden mellan tex folkpartiet och centerpartiet. Båda partierna låg på samma plats i höger-vänsterdimensionen men visade sig ligga långt från varandra i en stad-landdimension samt i en frisinnad-protektionistisk dimension.

Kravet på skalbarhet eller endimensionalitet kommer ursprungligen från utvecklingen av intelligens- och andra färdighetstester. Avsikten är här att slå samman frågor som ligger i samma dimension för att öka reliabiliteten i testet. Det är ett bland samhällsvetare vanligt missförstånd att man skall eftersträva endimensionella variabler. I så fall skulle man, av ovan nämnda skäl, t ex inte få utnyttja partitillhörighet som variabel.

Öberg har missförstått våra intentioner när han skriver "om man som Lewin eftersträvar ett endimensionellt mått". I motsats till många statsvetenskapliga demokratistudier, i vilka modellen konstrueras under rensans gång, arbetade vi i fackföreningsundersökningen just "klassiskt" med en i förväg utvecklad teori – den som Leif Lewin lagt fram i *Folket och eliterna*. Kuriöst är i sammanhanget Öbergs förundran över uttrycket "demokrativärden", bekant för alla normalorienterade statsvetare i debatten från John Stuart Mill till Jörgen Westerståhl. Vad är detta för "värden"? undrar Öberg. Han känner inte igen uttrycket från den kurs, där hans uppsats är examensarbete. Menas kanske "teoretiskt konstruerade (sic!) dimensioner"? Javisst: varför säga något enkelt, när man kan uttrycka det krångligt?

Med detta vill vi inte påstå att Öbergs analys saknar intresse. Den visar visserligen inte hurvida Lewins demokratimodell är felaktig eller riktig men den ger inom ramen för den valda metoden en inte ointressant beskrivning av samvariationen i de förklarande variablerna. Själva skulle vi emellertid ha föredragit en annan uppläggning. Numera har analysmetoder utvecklats för polochoriska korrelationer, då det visat sig att Pearsons korrelationer ger för låga skattningar av samband, något som ytterligare försvagar Öbergs argument.

Under de stora statsvetenskapliga forskningsprogrammets tid i mitten av sjuttioalet var vi några som

verkade för att data efter avslutade undersökningar skulle göras allmänt tillgängliga. Det är vår förhoppning att Öbergs sätt att använda sig av denna möjlighet – därtill onekligen något post festum – inte skall avskräcka andra projektledare från det inte helt obetydliga arbete det innebär att iordningställa materialet för sekundäranalyser.

Leif Lewin

Bo Jansson

Dag Sörbom

Slutreplik

Lewin, Jansson och Sörbom gör tre invändningar mot min studie. För det första anser de att min kritik inte träffar dem då de gjort en "klassisk", inte en "explorativ" studie. För det andra anser de att kravet på endimensionalitet bygger på "ett bland samhällsvetare vanligt missförstånd". Dessutom hävdar Lewin och hans arbetare att mina argument försvagas av att jag använder produktmomentkorrelationer i stället för polychoriska sambandsmått.

Leif Lewins fackföreningsundersökning är upplagd som en prövning av den interaktiva demokratimodellen. Presentationen av undersökningsuppläggningsen är utmärkt i sin klarhet och läsaren kan inte missuppfatta Lewins intention att pröva hypoteser som uppställts oberoende av datamaterialet. Den metod som tillämpas i undersökningen fritar emellertid inte forskaren från nödvändigheten av att kontrollera om den teoretiskt bestämda modellen har stöd i det empiriska materialet. I min studie undersöker jag om de operationaliseringar Lewin gjort av uppslutning kring solidarisk lönepolitik och opinionsbildning, är lyckade eller ej. Jag kontrollerar om Lewins teoretiskt konstruerade dimensioner återfinns i det empiriska materialet. (Jag använder benämningen teoretiskt konstruerade dimensioner dels för att klargöra min undersökningsuppläggning, dels för att undvika den eventuella oklarhet som kan uppstå i en kvantitativ undersökning om man kallar sina variabler för värden). Resultaten tyder på att måtten inte fyller vissa krav som det i sammanhanget är rimligt att ställa. I något fall hade problemet kunnat lösas genom att en eller flera frågor uteslutits ur analysen. Testen av Lewins operationaliseringar syftar således inte till att ifrågasätta den "klassiska" metoden eller till att avgöra om Lewins demokratimodell är riktig eller felaktig. Att testa teoretiskt bestämda modeller är ett nödvändigt steg i den empiriska analysen. Forskare som genomför undersökningar utan att utföra sådana tester får finna sig i att undersökningsresultaten ifrågasätts.